

Power en Diversiteit: In elke Riot meid?

Een onderzoek naar derde golf feminisme en de Riot Grrrl beweging

Figuur 1. (Woolworth, 1996)

Bachelor Eindwerkstuk Muziekwetenschap

Student: Eveline Wentzel

Studentnummer: 3692256

Begeleider: E. Overbeeke

Studiejaar: 2013/2014, Blok 1

Datum: 16-11-2013

Voorwoord

Voor u ligt mijn scriptie, die ik heb geschreven ter afsluiting van mijn studie Muziekwetenschap aan de Universiteit van Utrecht. De afgelopen drie jaren waren erg leerzaam voor mij en ik heb een grote persoonlijke groei doorgemaakt. Zowel de diverse cursussen alsmede mijn stage bij Muziekschool Ceres hebben mij veel inzicht gegeven in het muziekwetenschappelijk discours. Deze scriptie is het eindresultaat van alle kennis, die ik gedurende mijn studie Muziekwetenschap heb mogen vergaren.

Het vinden van een goed onderwerp, waarbij ik vooral mocht kijken naar de sociale functie van muziek, ging mij niet gemakkelijk af. Maar vanuit een fascinatie voor de overcompensatie die vaak gepaard gaat met emancipatie bewegingen, zoals het feminisme, ben ik terecht gekomen bij de Riot Grrrl beweging, een feministische punk stroming, die op mij als vrij radicaal overkwam. Ik heb deze fascinatie voor overcompensatie naast mij neergelegd en ben me gaan verdiepen in deze beweging, zowel haar activiteiten als haar ideologie en ben zo tot een voor mij zeer interessant onderzoek gekomen, waarvan het resultaat nu voor u ligt.

Ik wil graag professor E. Overbeeke bedanken voor het vrijmaken van tijd om mijn scriptie te begeleiden en te beoordelen. De grote hoeveelheid scriptanten die hij begeleidt in acht genomen, waardeer ik het zeer dat hij ook in mijn scriptie energie en tijd wilde steken. Hiernaast wil ik ook mijn vrienden en familie bedanken, in het bijzonder Joachim van der Veen, Kine Bakers en Arjen Wentzel, voor het eeuwige geloof dat zij in mij hebben en de vele harten die zij onder mijn riem hebben gestoken.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inleiding	4
Feminisme	5
De feministische golven en stromingen	5
De Riot Grrrl beweging.....	6
Activiteiten van Riot Grrrl's.....	7
Riot Grrrl muziek	8
Tekst.....	8
Muziek.....	9
Power en diversiteit in Riot Grrrl muziek	10
Power.....	10
Diversiteit.....	10
Conclusie.....	11
Bibliografie.....	12
Bijlage 2	15

Inleiding

Muziek is een uitstekend middel om ideeën te uiten en te verspreiden: men voelt zich door muziek empowered en het bindt een groep (McClary, 1991; Bennett, 2001). Het kan hierdoor een emancipatiebeweging tot dienst zijn. Die worden dan ook vaak ondersteund door muziek. Ook bij de tweede feministische golf, die plaats vond vanaf het midden van de jaren zestig, werd muziek gebruikt om ideeën of standpunten te uiten (van der Loo, 2005). Nu, bijna 50 jaar later, wordt er in de media en in het wetenschappelijke veld gesproken over een derde feministische golf. Consensus over of deze nieuwe generatie feministen wel of niet een derde golf veroorzaken, is er nog niet. Wel kan worden vastgesteld dat dit een nieuwe generatie feministen is, met andere ideeën en standpunten dan in de tweede feministische golf naar boven kwam¹. Logischerwijs worden deze ideeën en standpunten ook ondersteund door muziek.

Dit onderzoek kijkt, vanuit een specifieke subcultuur, hoe deze ideeën, van de derde golf feministen, terug te vinden zijn in de muziek van deze generatie en kan hierdoor een inzicht geven in hoe muziek verweven kan zijn met ideeën of ideologieën. Beperkt door de grootte tracht dit onderzoek enkel een indicatie te geven van hoe subculturele ideeën zich kunnen manifesteren in muziek en kan dus niet volledig zijn. De derde feministische golf, bijvoorbeeld, behelst niet enkel de twee thema's die in dit onderzoek zijn behandeld (wel komen deze thema's het meest nadrukkelijk naar voren in de literatuur). Tevens kunnen de resultaten van het onderzoek slechts een indicatie geven van hoe deze thema's terug komen in muziek en sluit het andere resultaten niet uit. Dit wil zeggen dat de derde golf feministische ideeën ook op andere manieren in de behandelde muziek naar voren kan komen.

Doormiddel van literatuuronderzoek en een casestudy zal een antwoord worden gezocht op de volgende onderzoeksvraag: *'Hoe komen derde golf feministische ideeën tot uiting in de muziek van Riot Grrrl beweging?'* Eerst zal besproken worden wat feminisme is en welke golven het feminisme heeft doorlopen sinds de opkomst van deze stroming. Dan zal wat dieper worden ingegaan op de derde feministische golf en zullen, uit de ideeën van deze generatie feministen, enkele belangrijke thema's worden gedestilleerd. Vervolgens zal worden ingezoomd op de Riot Grrrl beweging en zullen de ontstaansgeschiedenis, de ideologie en de activiteiten van deze subcultuur worden besproken om een inzicht te geven in de achtergrond van deze beweging. Hierna zal worden ingegaan op de muziek van de Riot Grrrl's en zal worden gekeken hoe zij de eerder besproken derde golf feministische ideeën verwerken in de muziek die zij maken. Dit doe ik door middel van een case-study van twee nummers van Riot Grrrl bands. Met behulp van hermeneutiek voor het interpreteren van de teksten en een muzikale analyse zal dan worden gekeken hoe de thema's, die uit de ideologie van de derde feministische golf zijn gedestilleerd, in de muziek van de Riot Grrrl bands naar voren komen.

¹ Dit onderzoek gaat er vanuit dat er wel gesproken kan worden van een derde feministische golf maar wil niet bijdragen aan het debat over het bestaan van deze derde golf. Van belang voor dit onderzoek is, dat er een nieuwe generatie feministen is opgestaan, die wel of niet een derde golf veroorzaken, met nieuwe ideeën en standpunten.

Feminisme

De kern van het feminisme komt voort uit het gevoel dat vrouwen onderdrukt of achtergesteld worden ten opzichte van mannen en uit het idee dat dit onrechtvaardig is (James, 1998). Feministen strijden voor een gelijkheid tussen mannen en vrouwen. Zij hebben in het verleden gestreden voor gelijke stemrechten, het zelfbeschikkingsrecht over het eigen lichaam en betere mogelijkheden om, net als mannen, deel te nemen aan het arbeidsproces (Drenthe & van der Sommen, 1992; James, 2008; Mendes, 2012). Feministen vinden vrouwen niet ondergeschikt aan mannen en vechten tegen de volgens hen masculiene samenleving (Drenthe & van der Sommen, 1992; McRobbie, 2008).

De feministische golven en stromingen

Het feminisme kent verschillende golven en stromingen, waarin wordt gestreden voor deze gelijkheid tussen mannen en vrouwen op verschillende vlakken. Golven zijn periodes in de tijd waarin het feminisme erg opleeft in de samenleving. Die golven hebben een begin en een eind, al kunnen deze grenzen erg vaag zijn. Een stroming is een beweging van mensen met gelijke denkbeelden, veelal rond een thema, zoals het ecofeminisme, die de ecologie en het feminisme samensmelt (Drenthe & van der Sommen, 1992). Deze stromingen streven elk vanuit een ander oogpunt de gelijkheid tussen mannen en vrouwen na. De vrouwenthesaurus onderscheidt veertien verschillende stromingen binnen het feminisme. Enkele voorbeelden hiervan zijn christenfeminisme, nieuw feminisme, moslimfeminisme en cyber-feminisme (Drenthe & van der Sommen, 1992). Er zijn de afgelopen eeuw meerdere periodes geweest van opleving van het feminisme: de eerste, tweede en derde feministische golf. De eerste feministische golf vond plaats vanaf het einde van de negentiende eeuw en duurde tot aan het begin van de twintigste eeuw. Tijdens deze golf werd er onder andere gestreden voor werk, beter onderwijs en kiesrecht voor vrouwen (Drenthe & van der Sommen, 1992; Mendes, 2012; James, 1998). Ook wilden zij een gelijkwaardige positie binnen het huwelijk en zeggenschap over de kinderen (Drenthe & van der Sommen, 1992).

De tweede feministische golf is de eerste heropleving van het feminisme en vond plaats in de jaren zestig van de twintigste eeuw (Drenthe & van der Sommen, 1992). In deze tweede golf stonden thema's als het verbeteren van de sociaal-economische positie van vrouwen en de seksuele revolutie centraal. Concrete thema's waren 'baas in eigen buik', waarbij vrouwen streidden voor het recht van abortus, en een eerlijke verdeling van de huishoudelijke taken tussen de man en de vrouw (van de Loo, 2005).

Er lijkt in de media en het wetenschappelijke discours weinig consensus over of er daadwerkelijk kan worden gesproken over een derde feministische golf en wat deze precies behelst. Dit komt doordat de derde feministische golf zich op verschillende plekken lijkt te manifesteren. Er is een grote diversiteit aan feministische stromingen die na de tweede feministische golf, ongeveer vanaf de jaren negentig tot bloei kwamen (Drake & Heywood, 1997; Garrison, 2000).

Naomi Wolf spreekt in haar boek 'Fire With Fire' over het verschil tussen de tweede en de derde feministische golf als het verschil tussen slachtofferfeminisme en powerfeminisme (Wolf, 1994). Slachtofferfeminisme zou het feminisme van de tweede golf zijn, waarbij vrouwen zich, volgens powerfeministen, positioneerden als slachtoffers van de masculiene samenleving. Zij probeerden gelijkheid tussen mannen en vrouwen te bereiken door hun machteloosheid en de ongelijkheid aan te tonen. Powerfeministen keerden zich af van deze, in hun ogen, slachtofferrol van de vrouw en gingen juist uit van de kracht van de vrouw, die zij wilden deze gebruiken om de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen te bestrijden (Wolf, 1994).

Een ander belangrijk standpunt van de derde feministische golf is dat er niet één vrouw is waarvoor moet worden gestreden maar dat er juist een grote diversiteit aan vrouwen is met vele kleuren, etniciteiten, nationaliteiten, religies en culturele achtergronden (Tong, 2009). Het feminisme is daarmee dus ontwikkeld van een gevecht voor gelijkheid naar een aanneming van het verschil. Dit onderscheid is er niet enkel tussen vrouwen maar bestaat ook binnen één en zelfde vrouw. Een vrouw kan zowel agressief of boos zijn alsmede flirterig of elegant (Drake & Heywood, 1997). Waar in de tweede feministische golf nog werd gestreden voor een standaard blanke westerse vrouw, staat in de derde golf juist het verschil tussen vrouwen centraal (Drake & Heywood, 1997). De dominante feministische stromingen tijdens de derde golf zijn ecofeminisme, nieuw feminisme, cyberfeminisme en moslimfeminisme (Drenthe & van der Sommen, 1992)².

Power en diversiteit zijn thema's die naar voren komen in de derde feministische golf. Dit betekent niet dat de derde feministische golf enkel deze thema's behelst maar deze thema's zullen worden behandeld in het onderzoek naar de derde golf feministische ideeën in de muziek van de Riot Grrrl beweging.

De Riot Grrrl beweging

Het feminisme wil zich wijd verspreiden en zo veel mogelijk mensen bereiken, dit om zo snel mogelijk haar doel te behalen, te weten gelijkheid tussen mannen en vrouwen. Juist muziek kan veel betekenen voor het feminisme omdat muziek vele grenzen kan overstijgen, zoals ook Simon Frith aangeeft in zijn artikel 'Music and Identity'. Hij zegt hier:

'Music is thus the cultural form best able to cross borders -sounds carry across fences and walls and oceans, across classes, races and nations- and to define places; in clubs, scenes, and raves, listening on headphones, radio and in the concert hall, we are only where the music takes us.'

(Frith, 1996, 125)

Daarnaast geeft Bennett in zijn artikel 'Sixties Rock, Politics and the Counter-Culture' aan dat ook in de hippie-cultuur, van de jaren zestig, muziek als een 'galvanizing' ofwel een aansporende, kracht fungeerde. Bennett bedoelt hiermee dat muziek mensen in beweging kan brengen en mensen kan aansporen iets te gaan doen (Bennett, 2001). Deze mogelijkheden van muziek, haar mogelijkheid om grensoverschrijdend te zijn en mensen in beweging te zetten, maken haar tot een goed platform voor het uiten en verspreiden van ideeën.

Een feministische stroming die zich veel uit door middel van muziek is de Riot Grrrl's stroming. Riot Grrrl activisten zijn vrouwen die het feminisme en punkmuziek met elkaar verbinden (Drake & Heywood, 1997). Punk is een agressieve stijl rockmuziek die voor het eerst wordt geassocieerd met de Sex Pistols (Moore, 2013). Riot Grrrl is in de jaren negentig ontstaan in de punk scene van Olympia, Washington, waar een aantal vrouwen het niet meer accepteerden dat zij altijd aan de zijlijn stonden bij het maken van muziek (Drake & Heywood, 1997).

Riot Grrrl's willen zowel hun vrouwelijkheid of 'girliness' als hun kracht/macht of 'power' omarmen (McRobbie, 2009). Zij geven aan dat wellicht dankzij de tweede feministische golf je als vrouw kan doen wat je wilt, maar dat dit enkel kan wanneer je je niet als vrouw gedraagt (Drake & Heywood, 1997). In het artikel 'Rock and Sexuality' geven Frith en

² Vooral dit laatste, het moslimfeminisme, heeft in Nederland bekendheid gekregen door Dick Verhofstadt, die in zijn boek 'De derde feministische golf' schrijft over de onderdrukking van de moslimavrouwen, en roept hen op zich te onttrekken aan de dictatuur van mannen en de door hen gelezen geestelijke teksten.

McRobbie aan dat eerdere vrouwelijke musici zich óf aanpaste aan het traditionele beeld van een vrouw, passief en sensitief, óf een masculiene rol aannamen en één van de mannen werden (Frith & McRobbie, 1990). Neil Nehring geeft in zijn boek 'Popular Music, Gender and Postmodernism' aan dat de Riot Grrrl's de eerste vrouwelijke musici waren, in de populaire muziek, die de conventionele verwachtingen, die de samenleving heeft van een vrouw, probeerden te doorbreken. Door het woord 'girl' als 'grrrl' op te schrijven voegen zij boosheid, opstandigheid en rebelseid toe aan het woord. Grrrl betekent niet enkel 'jonge vrouw' maar wordt zoiets als 'rebelse jonge vrouw' (Gottlieb & Wald, 1994). Het woord 'riot' betekent rel of opstand, 'Riot Grrrl's' zijn dus rebelse jonge vrouwen die in opstand komen (en niet enkel meer passief en sensitief zijn).

Activiteiten van Riot Grrrl's

Culturele activiteiten zijn voor Riot Grrrl's belangrijke plekken voor activisme (Drake & Heywood, 1997). Niet enkel de culturele activiteiten zelf, zoals het maken van muziek, worden gebruikt voor het verspreiden van ideeën, ook activiteiten rondom muziek, zoals het oprichten van eigen platenlabels, werden opgepakt door vrouwen om zo de controle in eigen handen te houden (Wald, 1998; Drake & Heywood, 1997).

Naast het maken van punkmuziek uiten Riot Grrrl's zich ook via 'Zines', dit zijn tijdschriften gemaakt vanuit het 'Do It Yourself' principe, zelf geschreven en zelf gepubliceerd, onafhankelijk van de autoriteiten (Freedman, 2009). Het maken van zines is een zelfmotiverend, politiek activisme dat een jonge vrouw geheel in haar eentje kan doen, zo geven Jessica Rosenberg en Gitana Garofalo aan in het artikel 'Riot Grrrl: Revolutions from Within' Rosenberg & Garofalo, 1998). Deze zines verbindt jonge vrouwen. Zij merken dat er anderen zijn die naar hen willen luisteren en hun geloven, bijvoorbeeld wanneer zij vertellen dat zij zijn beledigd, aangerand of verkracht en dat er anderen zijn die dezelfde dingen meemaken (Rosenberg & Garofalo, 1998). Zines zijn een veilige plek waar zij ongecensureerd kunnen vertellen wat zij voelen en geloven (Rosenberg & Garofalo, 1998). Het schrijven van zines zorgt hierdoor voor *empowerment* (Rosenberg & Garofalo, 1998). Riot Grrrl's voelen zich versterkt doordat ze niet alleen zijn. Susan McClary geeft in haar boek 'Feminine Endings' ook aan dat door deel te nemen aan een subcultuur, of subculturele activiteiten, individuen zich empowered voelen (McClary, 1991).

Naast het schrijven van zines zijn Riot Grrrl's ook erg actief in het punkmuziekleven, zowel voor als achter de schermen (Drake & Heywood, 1997; Wald, 1998). Melissa Klein geeft in het eerder besproken boek 'Third Wave Agenda' aan dat, hoewel vrouwen in de punk scene net zulke scherpe meningen hadden als mannen, de vrouwen zich, als het op muziek aan kwam, gedegradeerd voelden tot slechts vriendin of fan. Zij wilden ook mee doen, ze gingen muziek maken, vormde bands en begonnen met optreden (Klein, 1997). Eén van de eerste bands die vanuit deze ideeën het podium op ging was 'Bikini Kill', een band onder leiding van Kathleen Hanna. Deze band promoveerde hun ideeën onder de slogan van 'Revolution girl style now', wat een twee pagina groot manifest was, dat opriep tot een feministische revolutie binnen de punk scene (Klein, 1997).

'De idealen van het feminisme sluiten aan bij de DIY ethiek van punk, met zijn zelf-empowerment en onafhankelijkheid van de overheid' geven Rosenberg en Garofalo aan in het artikel 'Riot Grrrl: Revolutions from within' (Rosenberg & Garofalo, 1998, 809). Gottlieb & Wald geven in het artikel 'Smells Like Teen Spirit' aan dat de gemene deler bij Riot Grrrl bands de punkesthetiek is, maar dat de bands qua muziekstijl verder erg variëren. De muziek van Riot Grrrl kan dan ook niet over één kam worden geschoren. Er is een grote verscheidenheid aan muziek binnen het punkgenre (Nehring, 1997). Drake en Heywood van het boek 'Third Wave Agenda' geven aan dat de muziek van Riot Grrrl's erg persoonlijk is en de mogelijkheid geeft om je snel met andere te verbinden (Drake & Heywood, 1997). Muziek

zorgt hierdoor ook voor empowerment. Naast een verbindende functie is muziek volgens Heywood en Drake ook een plek voor activisme (Drake & Heywood, 1997). Zij voegen hier aan toe dat activisme in de derde golf vele vormen aanneemt maar vooral de muziekproductie en -consumptie een belangrijke vorm van activisme is (Drake & Heywood, 1997). Hoe Riot Grrrl's zowel de tekst als de muziek gebruiken voor de uiting van derde golf feministische ideeën zal hieronder worden besproken.

Riot Grrrl muziek

De muzikale en tekstuele analyse zullen worden gebaseerd op twee nummers die zijn uitgebracht door Riot Grrrl bands: Bikini Kill's 'Rebel Girl' en Huggy Bear's 'Her Jazz'³. Rebel Girl is één van de bekendste nummers van Bikini Kill, die, zoals eerder aangegeven, de grondlegger van de Riot Girl beweging in Noord Amerika is. Rebel Girl is een rocknummer over een rebels meisje uit de buurt⁴. Huggy Bear is de eerste Britse Riot Grrrl band (Nehring, 1997). In het nummer Her Jazz valt de band de mannen uit de punkscene aan, die wel doen alsof zij samen met de vrouwen een revolutie in gang willen brengen, maar eigenlijk hetzelfde zijn als alle andere mannen⁵.

Tekst

Om inzicht te krijgen in hoe de Riot Grrrl's de derde golf feministische ideeën uiten in muziek moet, naast een muzikanalyse van de nummers, ook een tekstuele analyse worden uitgevoerd. Deze tekstuele analyse heeft plaatsgevonden op basis van hermeneutische principes. De hermeneutiek is de kunst van het interpreteren van teksten. Hermeneutici interpreteren teksten niet alleen maar denken hier over na. Schleiermacher was de eerste die sprak over een hermeneutische cirkel (Inwood, 1998). Om teksten te interpreteren moet je continue schakelen tussen het deel en het geheel. In de hermeneutiek heeft een woord geen betekenis maar is de betekenis van een woord afhankelijk van de context van dit woord. De interpretatie van een deel van een tekst draagt bij aan het begrip van de gehele tekst, die op zijn beurt weer inzicht geeft in de delen van de tekst. Dit wordt de hermeneutische cirkel genoemd. De hermeneutiek kan dus helpen met het analyseren van teksten door telkens te schakelen tussen de betekenis van het deel en de betekenis van het geheel en te kijken hoe deze samenwerken (Inwood, 1998). Bij de analyse van de teksten is er dus niet enkel gekeken naar de letterlijke vertaling van de tekst maar tevens wat de tekst betekende in zijn context.

Zoals aangegeven gaat het nummer Rebel Girl over een rebels meisje uit de buurt, welke, volgens de band, de koningin van de buurt is. De 'rebel girl' wordt gepositioneerd als diegene waarmee je vrienden wil zijn, of als diegene die je zelf wil zijn. Als iemand waar je tegen opkijkt en waar je een voorbeeld aan moet nemen, maar ook als een 'soulsister', een gelijkgestemde. Wanneer Katleen Hanna zingt over hoe ze de 'rebel girl' mee naar huis wilt nemen en haar kleren wil passen, lijkt het niet meer enkel te gaan over een voorbeeldrol maar lijken er seksuele gevoelens te worden geuit (Meltzer, 2010). De tekst van Rebel Girl geeft een draai aan het idee van de heteroseksuele 'crush' (kalverliefde), waar in de populaire muziek veel over wordt gezongen. Katleen Hanna, de leadzangeres van Bikini Kill, zingt in dit nummer over een lesbische verliefdheid, over zich aangetrokken voelen tot een meisje uit de buurt, en representeert dus lesbische verlangens (Meltzer, 2010). De 'rebel girl' is het meisje uit de buurt die revolutie in gang zet, die zich actief inzet om iets te doen aan de

³ Beide nummers zijn via www.youtube.com te beluisteren.

⁴ Voor de tekst van het nummer: zie bijlage 1

⁵ Voor de tekst van het nummer: zie bijlage 2

mannelijke overheersing in de samenleving. Deze revolutie wordt ook gezien in haar heupen en haar kus. Hier komt dus de diversiteit van een vrouw, ofwel de contrasterende eigenschappen die een vrouw kan hebben, naar voren: ze kan zowel rebels en revolutionair zijn als vrouwelijk en sexy.

‘Her Jazz’ is een nummer van de band Huggy Bear, die de Britse pionier van de Riot Grrrl beweging is. De band bestaat uit zowel mannen als vrouwen maar dit betekent niet dat de band minder feministisch van aard is. De tekst gaat over een meisje dat zich losbreekt van een revolutie waar de jongen in het nummer over spreekt. De revolutie waar hij het over heeft gaat nergens heen zegt zij, het meisje wil alleen verder, zij wil een vrouwen-revolutie.

In het nummer wordt gesproken van over ‘wij’, ‘*now we’re hunting and we’re not being selective*’. Deze zin werkt empowering omdat het laat zien dat je niet alleen staat, ‘we doen het samen’. Daarnaast komt in deze zin het powerfeminisme, dat tegenover het slachtofferfeminisme staat, naar voren. Door niet enkel te laten zien dat zij in hun positie benadeeld zijn, maar door het heft in eigen handen te nemen en het gevecht, de ‘hunt’ zelf aan te gaan.

Muziek

Zoals eerder aangegeven verschillen de bands van de Riot Grrrl beweging aanzienlijk van elkaar, echter allemaal binnen het punkgenre. Punkmuziek kenmerkt zich door minimalisme, amateurisme en de rauwheid in de muziek zeggen Gottlieb en Wald in het artikel ‘Smells Like Teen Spirit’ (Gottlieb & Wald, 1994). Ook Rosenberg en Garofalo schreven over een amateuristische muzikale stijl, zij geven aan dat, zowel bij het schrijven van zines als bij het maken van punkmuziek, passie en creativiteit belangrijker is dan vaardigheden en talent (Rosenberg & Garofalo, 1998). Zowel het nummer ‘Rebel Girl’ als het nummer ‘Her Jazz’ worden eenvoudige akkoorden en een eenvoudig metrum gebruikt. Het instrumentarium dat wordt gebruikt door beide bands is dat van een standaard rock bezetting: zang, twee elektrische gitaren, een basgitaar, drums en incidenteel een (elektrische) piano.

Naast een amateuristische stijl is het (uit)schreeuwen van de tekst ook een kenmerk van de muziek van Riot Grrrl bands. Neil Nehring zegt in zijn boek ‘Popular Music, Gender and Postmodernism’ dat het maken van schreeuwgeluiden ook associaties oproept met heftige emoties zoals die bijvoorbeeld opkomen bij gebeurtenissen als verkrachting, orgasmes en de geboorte van een kind (Nehring, 1997). Het is een vorm van expressie, geeft hij tevens aan, die niet zomaar van vrouwen, zowel in publieke als in prive situaties, wordt geaccepteerd omdat het wordt geassocieerd met onvrouwelijkheid en emotionaliteit (Nehring, 1997). Riot Grrrl’s doorbreken hier wederom het verwachtingspatroon. Zoals Rosenberg en Garofalo zeggen in het artikel ‘Riot Grrrl: Revolutions from within’: ‘*At a time in their lives when girls are taught to be silent, riot grrl demands them to scream*’ (Rosenberg & Garofalo, 1998, 810). Ze breken hier met wat van hen wordt verwacht.

In het artikel ‘Smells Like Teen Spirit’ beschrijven Gottlieb en Wald de muziek van Bikini Kill als hard, snel en recht voor z’n raap. Bikini Kill is een vierkoppige, geheel vrouwelijke band, bestaande uit een zangeres, gitariste, bassiste en een drummer. De amateuristische stijl is duidelijk te herkennen in het nummer. Slechts 4 akkoorden worden gebruikt gedurende het hele nummer. Er is een eenvoudige 2/4 maatsoort en er wordt gebruik gemaakt van een majeur toonladder. Het nummer begint met enkel een drumbeat, die lijkt op drumbandmuziek waarop gemarcheerd wordt. Dit roept associaties met het leger op. Marsmuziek, met zijn sterke repetitieve ritmes, werd vanaf de 16de eeuw gebruikt om militaire bewegingen en optochten te begeleiden (Schwandt & Lamb, 2013), zowel binnen als buiten oorlogsgebied. De intro van Rebel Girl lijkt hieraan te refereren, muziek als begeleiding en

steun op het strijdveld, de strijd tegen de masculiene overheersing in de samenleving. Dit repetitieve ritme blijft gedurende het hele nummer overheersend aanwezig.

‘Her Jazz’ is ritmisch wat gevarieerder en melodieuzer dan Rebel Girl. Het is ook een eenvoudig nummer. Enkele akkoorden wisselen elkaar af, een standaard instrumentarium wordt gebruikt en er wordt veel gebruik gemaakt van herhaling, waardoor dit nummer door amateur musici gespeeld kon worden. Er wordt in dit nummer ook meer gezongen dan in het zojuist besproken nummer van Bikini Kill. Er zijn meerdere vocalisten, die voor een achtergrond koortje zorgen, wat maakt dat het nummer wat minder boos overkomt. De rauwheid verdwijnt echter niet helemaal, de leadzangeres zingt ook hier veelal haar teksten erg schreeuwend.

Power en diversiteit in Riot Grrrl muziek

Om tot een goed antwoord op de onderzoeksvraag te komen moet worden gekeken naar waar de eerder besproken thema’s van de derde feministische golf terug komen in de muziek en de tekst. Hoe krijgen power en diversiteit een plek in de muziek?

Power

Met power/kracht strijden in plaats van de slachtofferrol aannemen komt in beide nummers naar voren. Zowel ‘Rebel Girl’ als ‘Her Jazz’ gebruiken harde repetitieve drums en sterk aanwezige gitaren, die eenvoudige akkoorden herhaaldelijk vertolken, een schreeuwende zang stem en een doorgaans hoog volume om de tekst krachtig over te laten komen. Ook in de tekst komt de actieve krachtige rol, die derde golf feministen willen aannemen, terug. Beide teksten moedigen een ‘girl’ revolutie aan, een revolutie voor en door jonge vrouwen. Deze revolutie kan niet ontstaan door enkel aan te geven dat vrouwen een ondergeschikte positie hebben in de maatschappij (Rosenberg & Garofalo, 1998) maar vraagt van haar deelnemers om zelf op ‘jacht’ te gaan, zoals de leden van Huggy Bear aangeven in het nummer ‘Her Jazz’.

Onderdeel van het thema ‘power’ is het idee van ‘empowerment’, het sterker maken van groepen of individuen binnen hun sociale context. Door te merken dat je samen bent voelen individuen zich empowered, dus door deel te nemen aan subculturele activiteiten, zoals het maken van punkmuziek bij Riot Grrrl’s, voelen individuen zich empowered (McClary, 1991). In ‘Her Jazz’ wordt dit gevoel van empowerment ook aangewakkerd door te spreken van ‘wij’.

Diversiteit

Het begrip diversiteit heeft, zoals gezegd, een dubbele betekenis in de derde feministische golf. Het gaat om een diversiteit áán vrouwen en een diversiteit ín één vrouw. Zowel de grote diversiteit aan vrouwen die de wereld bewonen, blank/gekleurd/lesbisch/hetero/lage klasse/hoge klasse, als de grote diversiteit aan eigenschappen die zich in één vrouw tegelijkertijd kunnen manifesteren, sexy/stoer/elegant/boos, moeten worden erkend.

De naam ‘Huggy Bear’ (‘knuffelige beer’)⁶ lijkt in zekere zin tegenstrijdig te zijn, een beer is stoer en gevaarlijk, een knuffel is vrouwelijk en zacht. Dit zijn twee contrasterende eigenschappen, die een vrouw kan bezitten. Ook in de rebelse vrouw uit het nummer van Bikini Kill schemeren de verschillende eigenschappen die vrouwen tegelijkertijd kunnen hebben door. Bijvoorbeeld wanneer er wordt gezongen over hoe in de heupen en de kus van

⁶ Wanneer huggy bear letterlijk wordt vertaald krijg je knuffel beer, dit is echter niet de vertaling van de Nederlandse knuffelbeer, welke ‘teddy bear’ wordt genoemd in het Engels. Dit is ook de reden waarom huggy bear wordt vertaald als knuffelige beer, om de verwarring met knuffelbeer te voorkomen.

de rebel girl de revolutie naar voren komt. Een combinatie van zachte vrouwelijke kenmerken, haar lichaam en haar kus, waarin een opstand, die meer masculiene associaties als woede, opstand en rebellie oproept, naar voren komt.

Hoewel de muziek in 'Her Jazz' geen uitersten opzoekt is er zeker een diversiteit aan verschillende klanken. Boze harde rauwe klanken wisselen af wat rustiger stukken af.

De diversiteit aan verschillende vrouwen, waar de derde feministische golf voor strijdt, komt niet duidelijk in de muziek naar voren. De bands bestaan uit blanke jonge (meestal) vrouwen uit de middelklasse en ook in de tekst komen andere rassen of klassen niet duidelijk naar voren. Wel zien we ruimte voor andere geaardheden dan de doorgaans bezongen heteroseksualiteit. 'Rebel Girl' gaat over een lesbische verliefdheid. Hoewel de diverse kanten die een vrouw bezit, wel een plaats krijgt in de muziek van de Riot Grrrl beweging komt de diversiteit tussen verschillende vrouwen dus niet echt naar voren. Dit komt, zegt Wald in het artikel 'Rock Music, Feminism, and the Cultural Construction of Female Youth', omdat de blanke vrouwen uit de middenklasse ook hier domineren (Wald, 1998) en dit ook niet verspreidt onder andere rassen en klassen door rassenscheiding (Rosenberg & Garofalo, 1998).

Conclusie

Hierboven is beschreven hoe de eerder besproken thema's, power en diversiteit, verweven zijn met zowel het nummer 'Rebel Girl' van Bikini Kill als het nummer 'Her Jazz' van Huggy Bear. Dit om een antwoord te zoeken op de vraag waarop dit onderzoek gebaseerd is: 'Hoe komen derde golf feministische ideeën tot uiting in de muziek van de Riot Grrrl beweging?'

Aangetoond is de belangrijke rol van power in de muziek: niet enkel maken Riot Grrrl's krachtige harde punkmuziek, je ziet de power ook sterk terug komen in de vorm van empowerment. De Riot Grrrl beweging lijkt niet een goede weergave van de diversiteit aan vrouwen in de wereld, waar in de derde feministische golf voor gestreden wordt. Wel blijkt uit de muziek dat een diversiteit aan, soms tegenstrijdig lijkende, karaktereigenschappen binnen één en dezelfde vrouw mogelijk is. Zoals in het nummer 'Her Jazz' van Huggy Bear waar wordt gezongen over hoe in de heupen, met associaties als vrouwelijkheid en elegantie, van een vrouw de revolutie, opstandigheid en boosheid, is te zien. De Riot Grrrl beweging verspreidt dus zeker derde golf feministische ideeën, maar deze ideeën lijken soms ook niet te stroken met de Riot Grrrl beweging, bijvoorbeeld door het gebrek aan deelname van vrouwen van andere rassen en klassen.

Bibliografie

- Bennett, A. (2001). Sixties Rock, Politics and the Counter-Culture. In *Cultures of Popular Music* (pp. 24-41). Maidenhead/Philadelphia: Open University Press.
- Drenthe, G., & van der Sommen, M. (1992). *Vrouwenthesaurus*. Utrecht: OMI.
- Freedman, J. (2009). Grrrl Zines in the Library. *Signs* (35), 52-59.
- Frith, S. (1996). Music and Identity. In S. Hall, & P. du Gay, *Questions of Cultural Identity* (pp. 108-127). Los Angeles/ Londen : SAGE.
- Frith, S., & McRobbie, A. (1990). Rock and Sexuality. In S. Frith, & A. Goodwin, *On Record: Rock Pop and the Written Word*. Routledge.
- Garrison, E. K. (2000). U.S. Feminism-Grrrl Style! Youth (Sub)Cultures and the Technologies of the Third Wave. *Feminist Studies* (26), 141-170.
- Gottlieb, J., & Wald, G. (1994). Smells Like Teen Spirit. In A. Ross, & T. Rose, *Microphone Fiends* (pp. 250-274). New York: Routledge.
- Heywood, L., & Drake, J. (1997). Introduction. In *Third Wave Agenda* (pp. 1-19). University of Minnesota Press.
- Inwood, M. (1998). *Hermeneutics*. Opgeroepen op 10 20, 2013, van Routledge Encyclopedia of Philosophy: <http://www.rep.routledge.com/article/P023SECT2>
- James, S. (1998). *Feminism*. Opgeroepen op 10 15, 2013, van Routledge Encyclopedia of Philosophy: <http://www.rep.routledge.com/article/N022>
- Klein, M. (1997). Duality and Redefinition: Young Feminism and the Alternative Music Community. In L. Heywood, & J. Drake, *Third Wave Agenda* (pp. 2007-225). Minnesota: University of Minnesota Press.
- McClary, S. (1991). Living to Tell. In *Feminine Endings* (pp. 148-168). Minnesota: University of Minnesota Press.
- McRobbie, A. (2009). The aftermath of feminism. Londen: SAGE Publications Ltd.
- (2010). In M. Meltzer, *Girl power: The nineties revolution in music*. New York: Faber and Faber, Inc.
- Mendes, K. (2012). Feminism rules! Now, where is my swimsuit? *Media, Culture and Society* (34), 554-570.
- Moore, A. F. (2013). *Punk rock*. Opgeroepen op 10 15, 2013, van Grove Music Online, Oxford Music Online: <http://www.oxfordmusiconline.com/subscriber/article/grove/music/46257>
- Nehring, N. (1997). *Popular Music, Gender and Postmodernism*. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc. .
- Rosenberg, J., & Garofalo, G. (1998). Riot Grrrl: Revolutions from within . *Signs* (23), 809-841.
- Schwandt, E., & Lamb, A. (2013). *March*. Opgeroepen op 10 15, 2013, van Grove Music Online, Oxford Music Online: <http://www.oxfordmusiconline.com/subscriber/article/grove/music/40080>
- Tong, R. *Feminist Thought: A More Comprehensive Introduction* . Boulder: Westview Press.
- van der Loo, V. (2005). De vrouw beslist: De tweede feministische golf in Nederland. Inmerc.
- Wald, G. (1998). Just a Girl? Rock Music, Feminism, and the Cultural Construction of Female Youth. *Signs* (23), 585-610.
- Wolf, N. (1993). *Fire With Fire: New Female Power and How it Will Change the Twenty-First Century*. Londen: Chatto & Windus.

Woolworth, J. (1996). *Boystown*. Opgeroepen op 10 20, 2013, van <http://boystown.tumblr.com/post/1232698605/nicole-emmenegger-jenny-woolworth-my-riot>

Zimmerman, M. A. (1995). Psychological empowerment: issues and illustrations. *American Journal of Community Psychology* (23), 581-599.

Bijlage 1

Rebel Girl – Bikini Kill

That girl thinks she's the queen of the neighborhood
She's got the hottest trike in town
That girl she holds her head up so high
I think I wanna be her best friend, yeah

Rebel girl, Rebel girl
Rebel girl you are the queen of my world
Rebel girl, Rebel girl
I think I wanna take you home
I wanna try on your clothes oh

When she talks, I hear the revolutions
In her hips, there's revolutions
When she walks, the revolution's coming
In her kiss, I taste the revolution

Rebel girl, Rebel girl
Rebel girl you are the queen of my world
Rebel girl, Rebel girl
I know I wanna take you home
I wanna try on your clothes oh

That girl thinks she's the queen of the neighborhood
I got news for you, she is!
They say she's a dyke, but I know
She is my best friend, yeah

Rebel girl, Rebel girl
Rebel girl you are the queen of my world
Rebel girl, Rebel girl
I know I wanna take you home
I wanna try on your clothes

Love you like a sister always
Soul sister, Rebel girl
Come and be my best friend
Will you Rebel girl?
I really like you
I really wanna be your best friend
Be my Rebel girl

Bijlage 2

Her Jazz - Huggy Bear

I watched us struck
Struck by lightning fuck
You been out driving me into your dick
Guiding me
Boy/girl revolutionaries you and me
That's what you told me
So show me...I'll run you over...watch me

When you say it, say it is us two, too
True, you taught me how to shoot
And best pull up my skirt
And put up with hurt
Boy/girl revolutionaries, you lied to me
Boy/girl revolution tease

You think you're going far
But you're going nowhere
You think you're taking me
But I'm going elsewhere
I think it's high time I was already out there
Why don't you realize that you're going nowhere?

Mental...men-torn
You had your way, you had your say
You had your way with that girl
Now come outta your world
Struck by my good luck
Face it, you're old and out of touch

Prettier dead or just more effective
Now we're hunting you and we're not being selective
It's about time you showed some respect
We're gonna trash the square world

Boredom, rage, fierce intention
This is the sound of the revolution

Post-tension realization
This is happening without your permission
The arrival of a new renegade
Girl/boy hyper-nation

I like it that way

Future girl vision yeah

This is the sound of revelation

This is the sound of the revolution

Girl sound, her sound -----Her jazz, signals, our time now!